

ELS ARXIUS: INSTRUMENTS DE GESTIÓ I EINES DE CULTURA

Joan Boadas fa una reflexió sobre la importància de la conservació i de la potenciació dels arxius, de la seva problemàtica actual i el paper fonamental de la figura de l'arxiver com a dinamitzador de tot aquest procés.

Penso que començaria a ser interessant fer un estudi adreçat a valorar els metres lineals de documents produïts al nostre país d'ençà de les primeres eleccions democràtiques.

Tots sabem que en aquests darrers anys ha augmentat espectacularment la participació de les administracions en les qüestions públiques i que els serveis prestats s'han diversificat enormement. Si en el mateix estudi al qual alludia hi poguéssim reflectir la inversió de recursos econòmics i de personal en la prestació de la majoria de serveis, ens adonaríem de l'abisme que separa les xifres entre l'any 1977, per exemple, i l'any 1992.

Amb tot, però, aquest increment de recursos no ha afectat per igual la majoria dels serveis. Si ens aturéssim a comparar les inversions, en diuers i en persones, en urbanisme, ensenyament, serveis socials, espectacles, etc. amb les dels Serveis d'Arxius, ens trobaríem amb un nou abisme difícil de justificar.

Què és un arxiu, però? Per què ens trobem en la constant necessitat de justificar l'existència d'allò que és evident? A què respon aquesta general falta d'interès de les institucions en conservar allò que produeixen? Per què els documents, que són les proves objectives de tots els afers tramitats i la base que fa possible el funcionament de les administracions, reben un tracte sistemàtic de rebuig?

No sé si és possible respondre tots aquests interrogants, però crec que pot ser estimulants intentar alguna aproximació a la qüestió.

L'actual teoria arxivística defineix amb claredat el concepte d'arxiu. En aquest sentit, cal atribuir aquesta consideració a "un o més conjunts documentals, sigui quina sigui la seva data i el seu suport, reunits en un procés natural per les persones jurídiques, públiques o privades, en l'exercici de les seves activitats, per tal de ser utilitzats per a la gestió administrativa, la informació, la investigació i la cultura".

De la definició precedent se'n dedueix, per tant, que un arxiu és format per un conjunt de documents de qualsevol naturalesa, és a dir independentment de la seva forma i del seu suport, però units per una mateixa característica: la seva originalitat. És a dir, es tracta de documents únics, no publicats i, en conseqüència, no presenten múltiples exemplars.

La segona constatació és que els documents han estat generats en el transcurs d'una activitat i reunits orgànicament. És obvi, per tant, que l'arxiu no respon a un acte de creació voluntari, sinó que presenta el caràcter d'inevitable. L'arxiu neix espontàniament, com a sedimentació documental d'una activitat pràctica, administrativa o jurídica. No és el resultat d'una reunió d'elements de procedència diversa (biblioteques i museus), sinó al contrari, d'elements que no tenen una existència independent.

Ara bé, per què serveix aquesta institució que acabem de determinar com a inevitable? La mateixa definició ho indica amb tota

claredat. En primer lloc, suport a la gestió administrativa dels organismes, públics o privats, que generen o han generat els documents. I aquesta, malgrat la terminologia emprada, no és una funció recent sinó que és tan antiga com l'existència de la mateixa administració (*). Encara que pugui semblar exagerat, sense documents no hi ha administració, i aquesta administració serà més àgil, transparent i eficient, de manera directament proporcional a com gestiona la seva documentació. L'arxiver, per tant, està obligat a conèixer de manera absoluta tots els serveis que integren la "seva" administració, quins són els seus actes administratius i quin és el seu procediment, per tal d'actuar de manera decidida en la seva simplificació i racionalització.

La transparència en la gestió ha potenciat també una altra de les funcions dels arxius, és a dir, la seva utilització com a font d'informació susceptible de ser sol·licitada per qualsevol ciutadà. Tal i com indica la Constitució, excepte aquella documentació que pugui comportar un risc per a la seguretat de l'estat i la seva defensa, o que afecti la seguretat, l'honor o la intimitat de les persones, les administracions estan obligades a facilitar l'accés de la població als seus fons documentals. En conseqüència, ni que sigui únicament per tal de seguir el mandat de l'article 105.b de la Constitució, les administracions han de comptar amb arxius organitzats per tal de fer front a les demandes d'informació, tant externes com internes. Arxius organitzats que, sense cap dubte, contribuiran a augmentar l'eficàcia de la mateixa administració, necessitada sovint d'antecedents per adoptar les seves resolucions.

Una més de les funcions de l'arxiu és la que fa referència a la seva explotació amb finalitats d'investigació, que no cal limitar únicament al camp de la història i les altres ciències socials sinó que cal ampliar també al de les ciències físiques. Afortunadament sembla que ja s'ha trencat de manera definitiva aquella imatge que reduïa els investigadors dels arxius a una minoria erudita i sovint ocupada en afers desconectats de la realitat. La documentació dels arxius és a l'abast d'una majoria cada vegada més àmplia d'investigadors i estudiosos que cerquen en els documents les claus necessàries per ajudar a interpretar la realitat actual. Historiadors, enginyers, arquitectes, pedagogs, sociòlegs, geògrafs, demògrafs, estudiosos i particulars, investiguen amb diferents perspectives la documentació custodiada als arxius, que no és ni més ni menys que el reflex d'una col·lectivitat en un moment donat del seu passat.

Un nou nivell d'actuació que comporta el concepte actual d'arxiu és l'arpoïtament dels documents en l'àmbit cultural, és a dir, la difusió de la informació. I aquesta funció cultural no va adreçada a una minoria de ciutadans, sinó que ha d'abraçar el màxim segment de població possible. Des del Servei Educatiu al mateix arxiu, fins a les diferents modalitats d'exposicions documentals, passant per les publicacions i tot un conjunt d'accions de dinamització cultural amb l'únic límit que captin i comptin amb l'interès dels receptors, es poden dur a la pràctica o poden ser impulsades des de l'arxiu.

Vist des d'aquesta perspectiva penso que la potencialitat i el camp d'actuació d'un Servei d'Arxius és enorme. El salt qualitatiu, sovint amb un voluntarisme exemplar, que els professionals d'aquest sector han realitzat en els darrers anys és generalment admirable. Caldria, i aquest és un factor fonamental, que les administracions trenquessin una inèrcia que les lliga encara massa amb actuacions passades i que s'adonessin del valor capital d'allò que s'anomena patrimoni documental.

(*) Vegeu en aquest sentit, Aragó Cabañas, Antoni: "Funciones del Archivo Real en el siglo XIV"; dins *Homenaje a Federico Navarro*. Madrid: Asociación Nacional de Bibliotecarios, Archiveros y Arqueólogos, 1973. pp.39-51.

Joan Boadas i Raset
(Director de l'Arxiu Municipal de Girona)

El 1986 es va procedir a la instal·lació d'aquests armaris compactes on es guarda la documentació classificada i ordenada en lligalls.

Foto: Manel Lladó.

Arxiu d'imatges
Ajuntament de Salt.

Núm. Reg. 868.

